

HYRIAN SOVITTELMALLI

- Hyria Koulutus Oy on ottanut käyttöön sovittelukäytännön koulutusosastoilla esiintyvien riitojen, kiusaamistilanteiden ja muiden opetusta häiritsevien tapahtumien käsittelyyn.
- Sovittelun tavoitteena on saavuttaa sovinto osapuolten välillä, jotta työrauha opetuksessa säilyisi ja kaikkien osapuolten opinnot voisivat jatkua häiriöttä. Sovittelu ei ole sanktiotilaisuus. Sovittelussa ei syytetä eikä tuomita ketään, vaan kaikki osapuolet ovat tasavertaisessa asemassa.
- Sovitteluun osallistuminen on vapaaehtoista
- Oppilaitoksen sovittelijoina toimivat siihen erikseen nimetyt puolueettomat henkilöt, kuten kampuskoordinaattorit, yhteisöohjaajat ja kuraattorit.

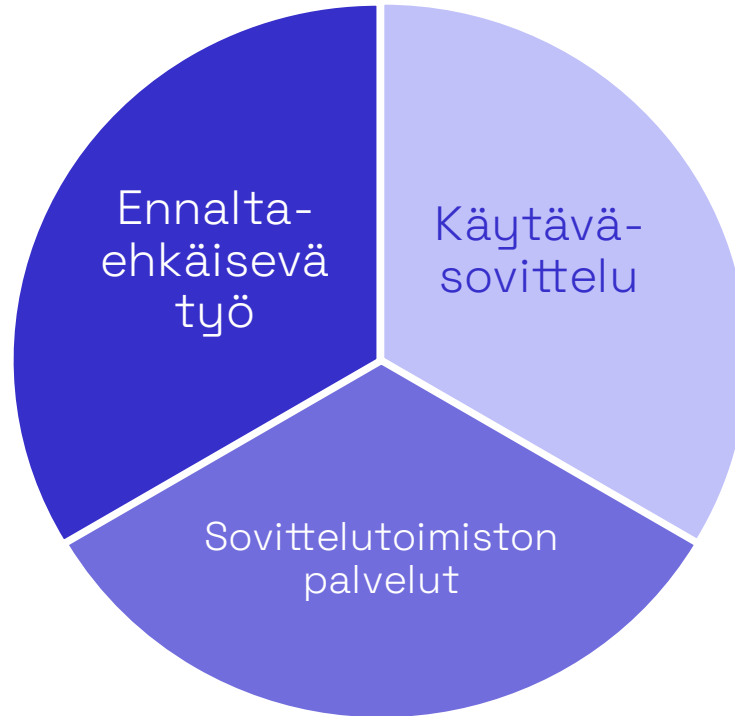
Hyria

Hyrian sovittelumalli

Keskustelua kiusaamisesta ja ryhmäytymistä

- Jutellaan ryhmän kesken opiskelusta ja erilaisista rooleista ryhmässä
- Vastuvalmentaja tai opettaja sovittelee luokassa syntyneitä arjen erimielisyyksiä
- Voi olla yhteisöohjaajien tai kuraattorien ”ilmapiirityöskentelyä”
- Käydään läpi erilaisia tunteita ja niiden syitä ja seurauksia

Arjessa tapahtuvaa tilanteiden selvittelyä

- Sovitellaan tilanteita, jossa vähintään kaksi osapuolta ja eriäviä näkemyksiä
- Sovittelussa aina kaksi työntekijää
- Vastuvalmentajan tai opettajan apuna voi olla kampuskoordinaattori, yhteisöohjaaja tai kuraattori

Sovittelutoimisto sovittelee

- Tilanteet, joissa vähintään kaksi osapuolta ja syntynyt vahinkoa
- Tilanteet, joita ei itse pystytä hoitamaan
- Rikokset
 - Sovittelutoimiston palveluiden pariin yhteistyössä kampuskoordinaattorin, yhteisöohjaajan tai kuraattorin kanssa

Hyria

Kiusaaminen tai väkivaltatilanne → polku sovitteluun

1. Kiusaaminen tai väkivaltatilanne käsitellään heti yhdessä asianosaisten opiskelijoiden ja lähimmän henkilökuntaan kuuluvan kanssa tarjoten opiskeluhuollon tukitoimia, esimerkiksi kuraattorin palveluja. Tarvittaessa paikalle soitetään poliisi ja/tai ambulanssi 112.
2. Kiusaamis- tai väkivaltatilanteesta on ilmoitettava kaikkien alaikäisten osallisten huoltajille, vastuvalmentajalle ja koulutuspäällikölle. Huoltajille ilmoittaa ensisijaisesti tilanteessa mukana ollut henkilökunnan jäsen (opettaja/kouluttaja) tai vastuvalmentaja.
3. Jos tarvitaan viranomaisapua
 - Tee lastensuojeluilmoitus, konsultoi tarvittaessa opiskeluhuoltoa
 - Sovi poliisille ilmoittamisesta Hyrian turvallisuusjohtajan kanssa
4. **Vastuvalmentaja selvittää onko osapuolet halukkaita sovitteluun ja ohjaa tarvittaessa kampuskoordinaattorin kanssa sovittelutoimiston tai kampuksen ”käytäväsovittelun” palveluiden piiriin.**
5. Mikäli tilanne vaatii kurinpitotoimenpiteitä, kuten opetuksesta poistamista, epäämistä, huomautusta tai varoitusta, noudatetaan Hyrian kurinpitosuunnitelmaa.
6. Vastuvalmentaja sopii seuranta tapaamisen jo tilanteen selvittämisen aikana. Vastuvalmentaja seuraa tilannetta osallisten kanssa uudelleen sovitun ajan kuluessa.
7. Kaikki toimenpiteet on kirjattava Wilmaan opiskelijan HOKSiin (Ohjaus ja tuki -> Toimenpiteet)

HYRIAN SOVITTELUPROSESSI

Mikäli osapuolet suostuvat sovitteluun, asia etenee seuraavasti

1. Erillistapaaminen

Sovittelijat kutsuvat osapuolet erillistapaamisiin, joissa keskustellaan tapahtuneesta. Tapaamiset ovat luottamuksellisia, ja sovittelijat ovat vaitiolovelvollisia kuulemistaan asioista. Näin varmistetaan, että osapuolet voivat keskustella avoimesti. Osapuolet voivat halutessaan käyttää tukihenkilöä. Tukihenkilö ei kuitenkaan saa vaikuttaa sovinnon syntymiseen eikä sovintosopimuksen sisältöön.

2. Yhteistapaaminen

Erillistapaamisten jälkeen järjestetään yhteinen tapaaminen, jossa osapuolet voivat keskustella yhdessä tapahtuneesta. Yhteistapaamisen tavoitteena on saavuttaa sovintosopimus ja sopia siitä, miten osapuolet toimivat jatkossa opiskelurauhan säilyttämiseksi. Sovittelijat eivät laadi sopimusta osapuolten puolesta, vaan mahdollistavat sen syntymisen osapuolten välillä.

Mikäli osapuolet eivät suostu sovitteluun, asia siirtyy opiskeluhoollon ja koulutusosaston jatkotoimenpiteisiin Hyria Koulutuksen ohjeistusten mukaisesti.

THL:N ALAINEN ULKOPUOLINEN SOVITTELU

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) järjestää rikos- ja riita-asioiden sovittelua viranomaistasolla. Mikäli osapuolet haluavat, he tai joku heistä voi tehdä sovittelualoitteen oman alueensa sovittelutoimistolle.
- Hyrian kampuskoordinaattorit, yhteisöohjaajat ja kuraattorit auttavat ja ohjaavat tarvittaessa sovittelutoimiston asiakkuuteen.
- Toimistojen yhteystiedot löytyvät osoitteesta www.thl.fi.
- Hyvinkään alueella sovittelua hoitaa Vantaan sovittelutoimisto, ja Kanta-Hämeen alueella Hämeen sovittelutoimisto.
- Rikosasioissa sovittelualoitteet tulevat yleensä poliisilta.

Hyria

OHJEITA SOVITTELIJALLE

Alkupuheenvuoro

Kuten sovittelussa yleensäkin, varsinainen sovittelutapaaminen alkaa sovittelijoiden alkupuheenvuorolla. Alkupuheenvuorossa kerrataan sovittelun keskeisiä periaatteita, kuten sovittelun puolueettomuutta, luottamuksellisuutta ja vapaaehtoisuutta. Tärkeää on puhua kieltä, jota nuoret ymmärtävät ja esimerkiksi selittää sanoja tarvittaessa.

Alkupuheenvuorossa on hyvä käydä läpi sovittelun pelisääntöjä, kuten että yksi puhuu kerrallaan ja tunteiden näyttäminen on sallittua, mutta aggressiivinen tai epäkunnioittava puhe tai käytös ei.

Sovittelussa on tärkeää muistuttaa siitä, että keskeisessä roolissa ovat osapuolet. Osallistujille kerrotaan, että ensin keskustelua käydään osapuolten välillä, ja tämän jälkeen pyydetään näkemyksiä myös muilta osallistujilta. Näin saadaan usein rauhoitettua sovittelun kulku ja ehkäistään sitä, että huoltajat tai muut osallistajat yrittäisivät puhua osapuolten päälle tai heidän sijastaan.

Sovittelukeskustelun kulku ja sen edistäminen

Sovitteluissa sovittelijoiden on tärkeä tukea sitä, että pääroolissa keskustelussa ovat osapuolet eli he, joiden konfliktia käsitellään. Osapuolet ovat lähtökohtaisesti aina kyseisen konfliktin parhaimpia asiantuntijoita. Sovitteluun kuuluu, että kaikki paikalla olevat saavat puheenvuoron ja mahdollisuuden tulla kuulluksi. Sovittelijoiden tulee fasilitoida keskustelua pyrkien siihen, että kaikki paikallaolijat kokevat tilanteen tasapuolisena ja reiluna.

Aluksi keskustelu kannattaa usein ohjata siihen, mitä on tapahtunut. Jokainen saa vuorollaan kertoa näkemyksistään. Voi olla hyvä todeta, että ei haittaa, jos kerrotte tai muistatte asioita eri tavalla. Tämän jälkeen siirrytään siihen, miten tapahtunut on koettu ja millaisia ajatuksia sekä tunteita siihen liittyy. Kolmannessa vaiheessa keskustelua voidaan ohjata tapahtuneen rikoksen tai riidan vaikutuksiin. Yleensä restoratiivisen prosessin loppuvaiheessa eli neljännessä ja viidennessä vaiheessa tarkoituksena on ohjata keskustelu tulevaisuuteen. Silloin keskustellaan siitä, millaisia toiveita ja tarpeita osallistujilla on ja miten he ajattelevat, että tulevaisuudessa tulisi toimia.

Sovittelukeskustelun ohjaaminen haastavissa tilanteissa

Sovittelu ei aina suju toivotulla tavalla, vaikka valmistelutyö olisi tehty tarkkaan kaikkien osapuolten kohdalla. Syyllistävä puhe ei kuulu sovittelijoiden työkalupakkiin, mutta osapuolet ja nuorten huoltajat saattavat toisinaan sovittelussa olla syyllistäviä muita kohtaan. Mikäli tällainen on hyvin voimakasta, voivat sovittelijat tarttua näihin hetkiin, esimerkiksi ohjaamalla puhetta minä -muotoiseksi, sinä -puheen sijasta. Puhetta voi ohjata kysymyksen henkilöille, jotka tapahtumassa ovat olleet paikalla. Tällöin osapuolet voivat kertoa omista muistikuvistaan tapahtumista, omista ajatuksistaan ja tunteistaan. Toisinaan sovittelussa saattaa ilmetä puhumista toisen puolesta tai päälle. Riski lisääntyy, mitä enemmän ihmisiä on

paikalla. Päälle puhumiseen tulee puuttua tasapuolisesti, ja muistuttaa, että jokainen saa puheenvuoron. Mikäli sovittelun varsinaisten osapuolten sijaan liikaa tilaa vie mukaan kutsuttu tukihenkilö tai muu osallistuja, on hyvä rajata vuorovaikutusta kohteliaasti siihen, että ensin sovittelun osapuolet saavat keskustella asiasta. Arvostavan ilmapiirin ylläpitämiseksi on tärkeää pyrkiä siihen, ettei kukaan koe tällaisessa tilanteessa tulevana tylysti torjutuksi. Päälle puhuvalle voidaan esimerkiksi todeta, että hän on tullut huomioduksi ja hänen näkemyksensä ovat tärkeitä, ja niihin palataan sovittelun myöhemmässä vaiheessa.

Sovittelijan ei ole tarkoitus johtaa keskustelua, vaan pikemminkin ohjata sitä tarvittaessa.

Joskus eteen voi tulla tilanteita, joissa keskustelua on hyvä rajata, esimerkiksi jos:

- Muut osallistujat eivät saa puheenvuoroa suupalttilta.
- Tukihenkilö tai huoltaja puuttuu osapuolten keskusteluun.
- Keskustelu alkaa muuttua aggressiiviseksi.
- Toinen loukkaa toista sanallisesti.
- Keskustelu junnaa paikallaan ja samaa asiaa käydään läpi ilman ulospääsyä.
- Osapuolet puhuvat kolmannen osapuolen suulla ilman, että tämä on paikalla.
- Osapuolet puhuvat tarpeettomasti sovitteluun kuulumattomista asioista.

Kuinka saada nuori puhumaan?

- Esitä aina yksi ohje tai kysymys kerrallaan.
- Pilko asioita ja tapahtumia kysymysten avulla pienemmiksi osiksi, jos nuoren on vaikea kertoa tapahtumista. Missä, kenen kanssa, milloin, miten?
- Voit pyytää kertomaan tapahtumat alusta tai pitkittyneissä konflikteissa edellisestä tapahtumasta. Tämä saattaa helpottaa myös muiden tapahtumien muistelua.
- Muista odottaa ja antaa tilaa, ja siedä myös hiljaisia hetkiä. Nuorilla vastaaminen saattaa joskus kestää kauemmin.
- Muista positiivinen ja kannustava asenne, vaikka nuori olisi vähäpuheinen.
- Tarkkaile, sanooko nuori vain jotain mitä olettaa aikuisten tai kavereiden tahtovan kuulla tai jotta pääsisi tilanteesta pois. Kysy, mitä nuori oikeasti ajattelee.
- Älä jää kiinni liikaa nuoren asenteeseen (kuten vaikkapa työkeät ilmaisut), vaan pohdi, mikä on nuoren oikea sanoma asenteen takana.

Sopimisen vaihe

Sopimisen vaihe on tärkeä osa sovittelua. Ennen sopimuksen kirjoittamista on hyvä varmistaa osapuolilta, haluavatko he sopia asian ja siirtyä sopimuksen kirjoittamisen vaiheeseen. Sovittelijoiden on hyvä rohkaista osapuolia kertomaan, mitä he haluavat sopia ja kirjata sopimukseen. Sopimuksen tulee olla osapuolten näköinen ja se voi sisältää sitoumuksia käyttäytymisestä, vahingonkorvauksista tai suullisesta sopimisesta. Nuorten sovitteluissa on keskeistä pyrkiä kirjaamaan sopimustekstiä niin, että nuoret ymmärtävät sen. Siinä voi olla esimerkiksi heidän käyttämiään sanoja. Sovittelija voi ohjata nuoria konkreettisiin sopimuksen teossa. Nuorten konflikteissa esimerkiksi kostaminen kaverin tai tutun puolesta ovat tyyppisiä ilmiöitä. Jos se tuntuu sopivalta, sovittelija voi nostaa esiin kostoteeman esimerkiksi kysymällä, miten osapuolet voivat ehkäistä sen, ettei sovittelun jälkeen koston kierre jatku. Nuorten sovitteluissa on hyvä ottaa puheeksi ja sopia mitä asiasta kerrotaan kavereille, jotta vältetään sovittelun keskusteluiden leviäminen.

Allekirjoituksista

Sovitteluissa sovittelusopimuksen tekemisessä on hyvä huomioida muutama seikka. Sovittelusopimuksen allekirjoittavat luonnollisesti varsinaiset osapuolet ja alaikäisten osapuolten huoltajat sekä sopimuksen varmentavat sovittelijat. Muut sovitteluun osallistuvat henkilöt, läheiset tai ammattilaiset eivät siis toimi sopimuksen allekirjoittajina.

Muistilista sovittelijalle sovitteluun ja keskustelun ohjaamiseen:

- Kerro sovittelun kulusta ja keskustelun hyvistä käytännöistä (yksi puhuu kerrallaan, ei loukata, ei aggressiivisuutta, puhu minä -muodossa).
- Huomioi kaikki osallistujat tasapuolisesti. Kiinnitä huomiota esimerkiksi siihen, että myös hiljaisemmat osapuolet saavat tilaa ja mahdollisuuden tuoda näkemyksiään esille.
- Huomioi pienten asioiden vaikutus tunnelmaan. Esimerkiksi etunimellä puhutteleminen rentouttaa ilmapiiriä.
- Huomioi lopussa myös kaikki huoltajat ja muut sovitteluun osallistuvat heidän roolinsa mukaisesti.
- Tarkkaile puheen lisäksi myös ihmisten kehonkieltä, eleitä ja ilmeitä, jotta osaat ennakoita muuttuvia tilanteita.
- Huolehdi, ettei sovittelusta muodostu kuulustelua – vältä kysymystulvaa.
- Huolehdi, että olet puolueeton: Älä tee päätelmiä tai olettamuksia keskustelusta. Sen sijaan voit lopuksi ääneen koota kuulemaasi keskustelua.